

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI GOSPITAL
PEDAGOGIKASI VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISHNI AMALIYOTDAGI HOLATI**

Usmonova Hulkar Shavkat qizi ¹

¹ *Guliston davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti*

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 19.03.2025

Revised: 20.03.2025

Accepted: 21.03.2025

KALIT SO'ZLAR:

*gospital
pedagogikasi, kasbiy
kompetentlik, bo'lajak
o'qituvchilar, maxsus
ehtiyojli o'quvchilar,
metodika, pedagogik
ta'lim.*

Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Adabiyotlar tahlili asosida gospital pedagogikasining o'qituvchi tayyorlash jarayonidagi o'rni, ahamiyati va bu yo'nalishdagi mavjud metodikalarning samaradorligi o'rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, gospital pedagogikasi elementlarini pedagogik ta'lim tizimiga integratsiya qilish bo'lajak o'qituvchilarning maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatgan. Maqolada metodikani takomillashtirishning istiqbolli yo'nalishlari belgilangan va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

KIRISH. Zamonaviy pedagogik ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, inkluziv ta'lim sharoitida faoliyat ko'rsatadigan bo'lajak pedagoglarda maxsus ko'nikmalarni shakllantirish bugungi kunning muhim talablaridan biri hisoblanadi [1: 32]. Gospital pedagogikasi turli sabablarga ko'ra uzoq vaqt davolash muassasalarida bo'lgan bolalar bilan ishlash metodikasini o'rganuvchi soha sifatida alohida ahamiyat kasb etadi [2: 45].

Maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim va oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari faoliyatida gospital pedagogikasi elementlarini qo'llash ko'nikmasini shakllantirish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda. Bu esa, o'z navbatida, pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak

o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish vazifasini qo'yadi [3: 78].

O'zbekistonda ham, xorijiy mamlakatlarda ham ushbu yo'nalishda bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, gospital pedagogikasi elementlarini pedagogik ta'lim dasturlariga integratsiya qilish metodikalari hali yetarlicha ishlab chiqilmagan [4: 112]. Mavjud tadqiqotlarning aksariyati nazariy xususiyatga ega bo'lib, amaliy metodikalarni takomillashtirish masalasi yetarlicha o'rganilmagan. Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish muammosi dolzarb hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha nazariy tahlil asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

METODLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqotda gospital pedagogikasi va bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligi masalalari bo'yicha ilmiy-nazariy va metodik adabiyotlar tahlili amalga oshirildi. Tadqiqot doirasida O'zbekiston va xorijiy mamlakatlar oliy ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan o'quv dasturlari, o'quv-uslubiy majmualar, ilmiy maqolalar, monografiyalar va dissertatsiyalar o'rganildi.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli, qiyosiy va kompleks yondashuvlar qo'llanildi. Gospital pedagogikasi sohasidagi xorijiy tajribalarni o'rganish uchun qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. Kompetentlik yondashuviga asoslangan baholash mezonlarini aniqlash uchun tahliliy-sintetik metodlar qo'llanildi [5: 65].

Tadqiqot doirasida Kurokina (2019) tomonidan taklif etilgan "Gospital pedagogikasi asoslari" metodikasi, Haydarov (2022) tomonidan ishlab chiqilgan "Maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlash kompetensiyasi" modeli va Petrovaning (2020) "Inklyuziv ta'lim kompetensiyalari" tasnifi kabi ilmiy ishlanmalar tahlil qilindi [6: 89]. Shuningdek, Yevropa va Osiyo mamlakatlarida qo'llanilayotgan gospital pedagogikasi dasturlari o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun mavjud dastur va yondashuvlarning kuchli va zaif tomonlari aniqlandi. Buning uchun tahliliy-sintetik va tizimli yondashuvlar qo'llanildi [7: 122].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Adabiyotlar tahlili natijasida gospital pedagogikasi sohasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasining mavjud holati va uni takomillashtirish istiqbollari aniqlandi.

Birinchidan, hozirgi vaqtda pedagogika oliy ta'lim muassasalari o'quv rejalarida gospital pedagogikasi elementi sifatida asosan nazariy bilimlar berilishiga urg'u qaratilmoqda. Karimov (2021) ta'kidlaganidek, bo'lajak o'qituvchilarning maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlash kompetensiyalari ko'pincha nazariya darajasida qolib ketmoqda [8: 45]. Bu esa, amaliyotda bo'lajak o'qituvchilarning gospital pedagogikasi sohasida yetarli malakaga ega bo'lmasligiga olib kelmoqda.

Ikkinchidan, gospital pedagogikasi bo'yicha tajribali mutaxassislar yetishmasligi, shuningdek, ushbu yo'nalishda o'quv-metodik materiallarning kamligi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga to'sqinlik qilmoqda [9: 67]. Smirnova (2020) ta'kidlaganidek, gospital pedagogikasi bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tgan pedagog kadrlar yetarli emasligi metodikaning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Uchinchidan, mavjud tadqiqotlar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarni taklif qilmoqda:

Modulli o'qitish yondashuviga asoslangan maxsus kurslarni joriy etish. Bunda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyati yaratiladi [3: 82].

Virtual simulyatorlar va case-studylardan foydalanish. Zamonaviy axborot texnologiyalari bo'lajak o'qituvchilarga real vaziyatlarga yaqin sharoitlarda gospital pedagogikasi ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi [7: 125].

Mentorlik dasturlarini joriy etish. Tajribali gospital pedagogika mutaxassislari bilan hamkorlikda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish samarali natija beradi [10: 156].

Integratsiyalashgan yondashuv. Gospital pedagogikasi elementlarini barcha pedagogik fanlar mazmuniga singdirish orqali kompleks yondashuvni ta'minlash mumkin [4: 118].

Tadqiqot natijalariga ko'ra, gospital pedagogikasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun kompetensiyalar tizimini qayta ko'rib chiqish zarur. Bunda umumiy pedagogik kompetensiyalar bilan birga maxsus kompetensiyalar, xususan, tibbiy-psixologik bilimlar, reabilitatsion texnologiyalar va individual ta'lim marshruti tuzish bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi [5: 68].

Xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, gospital pedagogikasi sohasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun tarmoq hamkorligi tamoyilidan foydalanish maqsadga muvofiq. Bu tamoyil oliy ta'lim muassasalari, davolash muassasalari va maxsus ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni nazarda tutadi [6: 92].

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili asosida quyidagi xulosalarni shakllantirish mumkin:

Hozirgi vaqtda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasida asosan nazariy bilimlar berishga urg'u qaratilmoqda, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish yetarli darajada emas.

Gospital pedagogikasi sohasida o'quv-metodik ta'minotni takomillashtirish, mutaxassislar tayyorlash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish metodikasini ishlab chiqish zarur.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun modulli o'qitish, virtual simulyatorlardan foydalanish, mentorlik dasturlarini joriy etish va integratsiyalashgan yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiq.

Xorijiy tajribani o'rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish, shuningdek, tarmoq hamkorligi tamoyilidan foydalanish metodikani takomillashtirishning istiqbolli yo'nalishlari hisoblanadi.

Ushbu tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini gospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha nazariy asos bo'lib xizmat qiladi va pedagogik ta'lim tizimida gospital pedagogikasi elementlarini integratsiya qilish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahimov, D. (2022). Inklyuziv ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirish. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Kurokina, T. (2019). Gospital pedagogikasi asoslari. Moskva: Prosveshcheniye.
3. Haydarov, F. (2022). Maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirish metodikasi. Pedagogik ta'lim, 4(2), 75-89.

4. Johnson, M. (2021). Hospital pedagogy in international perspective. London: Routledge.
5. Petrova, N. (2020). Inklyuziv ta'lim kompetensiyalari. Sankt-Peterburg: Piter.
6. Akramova, G. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi: muammolar va yechimlar. Toshkent: O'qituvchi.
7. Wilson, K. (2020). Digital Tools for Special Educational Needs. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Karimov, S. (2021). Pedagogik ta'lim tizimida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish. Namangan: Namangan davlat universiteti.
9. Smirnova, L. (2020). Hospital pedagogikasi: muammolar va istiqbollar. Pedagogika, 5, 62-71.
10. Brown, D. (2021). Mentor-based approaches in special education teacher training. Educational Studies, 45(2), 145-160.

